

DATINA

ANUL VI.

Nr. 3-4



DATINA

ARTISTICĂ — LITERARĂ — SOCIALĂ

Director : M. Gușiță

An. VI. Nr. 3-4.

Martie
Aprilie 1928.

SUMARUL:

Barbu Delavrancea-George Coșbuc — prăznuire	M. Gușiță
Rugăciune — versuri	N. Boțșe
Radu Vânturiș — povestire	M. Gușiță
Arabescuri Romantice — versuri	Const. Jales
Neguri și lumini — amintiri	G. Roiban
Vuet Nocturn — versuri	Eug. Constant
Moartea poetului — versuri	V. Tempeanu
Intre literatură și etică — frânturi de gând	Al. Dima
Scrisoare — sonet, Aug. v. Platen - trad.	V. Tempeanu
Schițe — Desenuri	G. Simionescu

Mișcarea culturală:

Insemnări ;

Cu prilejul ediției definitive a „Criticeleor” D-tui Lovinescu
N. M. Condiescu: Conu Enache
N. Plopșor: Cearu
Gib. I. Mihăescu: Pavilionul cu umbre
Ion Pillat: Intoarcere
Victor-Orendi-Hommenau : Literatur und Volks Kunst der Rumänien
Gib. I. Mihăescu : La Grandiflora
Reviste : Scrisul Românesc - Ramuri - De filosofie - Studi Rumeni etc.



Orice reproducere este oprită

ABONAMENTE:

Lei 200 . . . pe an.
Instituții și autorități: Lei 300

Lei 30.



BARBU DELAVRANCEA GEORGE COȘBUC.

Zece ani s'au scurs, dela trecerea din această viață a acestor două strălucite culmi purtătoare de cuvânt. S'au stins într'o vreme de înfrigurată restriște a neamului românesc, când vâlmășagul războiului ne adusese cotoșirea de inamic a mai mult de jumătate din țară, când îndurerăși de uriașa jertfire, nu ne puteam mângăia de cât cu nădejdea așteptării unor zile mai însoțite pentru suferințele și umilințele îndurate.

Delavrancea s'a stins în Iașișii Moldovei libere la 29 Aprilie, și Coșbuc în Bucureștii robiși la 9 Mai, acelaș an 1918. S'au stins la zece zile unul după altul, înfrășiți par'că în aceleași năzuinși și dincolo de moarte....

Arta în toate domeniile ei, trebuie să izvorască din temeiul etnic al nașionii care o produce, să prindă în formele ei plastice, viața, credințele, trecutul și năzuințele de viitor ale aceleiași nașioni, căci numai atunci arta va avea viață când ea va oglindi conștiința de sine însăși a unei nașioni.

Și unul și altul din cei doi scriitóri, instinctiv sau conștient au înțeles aceasta și au dat neamului nostru „ale sale dintru ale sale“....

Delavrancea a slujit cu sfințenie două altare, acel al cuvântului roșit și acel al cuvântului scris, și deopotrivă creațiile au fost și rămân un furtiv și năvalnic clocot de răscoliri sufletești, care îndeamnă, care mână, care înduioșează. Cuvântul lui în uriașă și răscolitoare vijelie peruncia și amușia.

Necintrecut orator nașional, el nu putea să nu-și întoarcă inima și fața către involburatul nostru trecut de glorie, vitregie și restriște și de aceea

după dăruirea *Sullănichii, Trubadurului, Paraziților și Hagiului Tudose*; scormonește cu duioșie tragedia și strălucirea Moldovii. Inviază pe Ștefan cel Mare și Petru Rareș și ni-i dăruiește în dramele lui, pilde de cuminenie, de înălțare și de strălucite năzuinți... A tălăzuit năvalnic în sufletul lui *Viforul și Apusul de soare*, trecutul și pământul Moldovii; acel pământ în care nu s'a născut, în care n'a trăit și care totuși l-a chemat la sânul lui în mijlocul unei sguuitoare tragedii a neamului său, tragedie care-i încātușase strigățul și îi mistuise trupul...

Și maestrul cu glas tunător adormi somnul odihnei de veci în Moldova lui Ștefan și a lui Petru Rareș.

Poate a dorit... poate a fost sortit!..

*

Coșbuc creiază poezia obiectivă în înțelesul poezilor clasici ai antichității. În poezia lui se sintetizează sufletul românesc țărănesc.

Nașterea, iubirea, viața, moartea, războiul, au fost zugrăvite de el așa cum le vede și simte poporul nostru. Poezia lui rămâne o minunată haină în care se înfrățesc la olaltă pământul și sufletul românesc într'un sănătos optimism al jocului și al satului. De la un capăt la altul în poezia lui, plutește un duh de înțelepciune întemeiat pe încredințarea că nu vom deslega nici odată origina și scopul lumii, de aceea, *nu cerceta aceste legi* căci zadarnică fi-va cercetarea, ele nu se înțeleg și chiar de s'ar înțelege le-am putea noi oare schimba?

Un panteism estetic care revarsă mișcare și viață, o uriașă încrucișare de puteri tainice ale firii cu omul, care se întovărășesc, se împletesc, se confundă, iată poezia lui Coșbuc....

...Și străvechea ctitorie a Basarabilor, Mănăstirea Tismenii, cu limpezile unde ale apei, cu pitoreștile repezișuri ale cascadei, cu podoba pădurilor și a Tismănarilor — locul de vis și recreație al poetului — văduvită a fost de timpuriu, de pasul domol, de ochii blânzi și de torsul gândurilor lui George Coșbuc.

Vrut-a Domnul!

M. Gușilă.



Rugăciune

Bătrâne slujitor, al lui Cristos,
Spre tine azi sfiosu-mi gând pornește,
De vrei iertarea tu mi-o dăruiește
Spălându-mă de-al răului ponos.

Pe fruntea mea crispată de durere,
Mai pune 'ncodată sfântul mir,
Și dă-mi să gust din argintat polir
Viața Celui adăpat cu fiere,

Revarsă har în inima-mi secată
De-alât amar de oarbă rălăcire,
Sădește-mi creștineasca ta iubire,
Și drumul pocăinții mi-l arată.

Ascultă-mi ruga mea fierbinte
Căci patimi sub tample-mi se sbat,
Îmi sângerează inima părinte,
M'afund, mă 'nec în marea de păcat.

N. Bocșe



Radu Vânturiș.

Se cercă să vie primăvara, fuseseră câteva zile pline de lumină și dogorite de puterea de viață a soarelui. Plesniră mugurii și pădurea de fagi depe coastele Vânturișului prinsese par'că aninată, o măiastră pânză străvezie de un galben-verde plăpând.

Ce minunată-i și firea asta! Cum își poartă în fiecare an pe firul vremii liniștea și amortirea toamnei și apoi înviorarea primăverii. Ce vrăjite taine și ce uriașe puteri închide domoala scurgere a vremii...

Moș Radu Prisăcarul, dete în lături ușa grea a conacului încheiat din bârne de gorun roase de cari și de vreme, se plecă de mijloc ca să ferească capul de pragul de sus și ieși în tindă. Aruncă apoi, ca un adânc cercetător al firii, o privire către steiurile aspre, colțuroase și albe ale Pietrii, ce par'că după iarna asta viforoasă își mai ridicaseră semeția. Cercetă lung albastrul alburii al cefului, își scoase luleaua de pământ ars din chimirul lat de piele ce-i incingea mijlocul, se plecă și o scutură de gurguiul opincilor, apucă apoi între două degete păpușa de foi de tutun din chimir, desfăcu o foac, o fărimiți în palme și ii dete drumul în găunosul hârb de lulea. Se scotoci iară în chimirul fără fund, purtător al atâtor lucruri trebuitoare, scoase cremenea, amnarul și iasca, le potrivi și tăioasa piatră din două sdravene lovitori rupse oțelul, scăpără, și luleaua inceptu a fumegea nori alburii și domoli ca și gândurile unchiașului.

De mai mult de șaptezeci de ani Moș Radu privea aceleași stânci colțuroase ale Pietrii, aceleași unde limpezi ale Motrului, aceleași mândre păduri de fag ale Vânturișului - care ii imprumutaseră porecla și lui - și aceiași prisacă de albine pe care le mângăia adesea cu vorbă blândă, ori le certa cu grai aspru și răstit:

— Hei! Bată-vă sănătatea, goangele moșului, ați ieșit la hărnicie înainte de vreme. Nu vedeți că geaba mijeste soarele, vifornița și frigul nu-s tocmai departe, zise unchiașul indreptându-se spre stupină și văzând o ceată de albine rotindu-se în jur.

De aproape trei sferturi de veac, drumeții din Padeș, Orzești și Cloșani, ce-și bat calea în sus către apa Cernii spre treburile lor, se abat și poposesc în fața conacului și a prisăcii lui Moș Radu, înainte

de a apuca suișul greu al priporului din Buza Plaiului, ori înainte de a cobori de vale către sate.

Il cunosc toți, îi cunoaște pe toți. Aci l'au pomenit drumetii către Cerna, aci îl știu ciobanii ce urcă la sf. Gheorghe cu oile sus la munte, aci îl lasă la Sântă-Mărie când ruginiul frunzișului îi mână să coboare la vale. De câte ori nu i-a îmbiat Moș Radu cu faguri de miere ca aurul - cum zicea el - de câte ori nu i-au întins bacia o fărîmă de caș alb ca neaua.

Numai în noaptea - Invierii cobora unchiașul în sat. Cobora s'asculte sfânta slujbă și atunci intra tăcut și sfios în bisericuța strămtă de lemn și plină de lumină. Căuta tăinuit cu ochii pe dascăl, scotea un codru de ceară galbenă și curată din săcuiul aspru de cânepă, i-l înmâna încetișor, șoptindu-i sfios:

— Pentru sfânta biserică. Dumnezeu să primească! Se așeza apoi în strană, răzîmat în toiagul bătrân de corn cu meșteșugite înflorituri, crestate odinioară de mână lui. Pleca apoi ochii în pământ și în pletele albe retezate pe umeri, se răsfrângeau licăririle palide ale luminilor aprinse, care-i roteau vâpae în jurul capului... și nu ridica privirea de cât odată cu mântuirea sfintelor cântări.

Așa își trecea zilele unchiașul: Iarna se nevoia cu gerul să nu-i degere „goangele”, vara cu ursul să nu-i fure stupii. Căutătorii de ceară și de miere se abăteau toamna la conacul lui Moș Radu și i le cumpărau pe porumb, pe dimie, ori pe alte lucruri de care avea nevoie, căci bani nu primea niciodată.

— Li păcat mare să iau bani de pe truda bietelor „goange”. Ele 's blagoslovite de Dumnezeu să se trudească pentru ceara luminilor din sfânta biserică, și pentru luminița de moarte a oamenilor, că tare-i greu să mori fără luminiță, și-s înnegurate potecile pe ceea lume... răspundea Moș Radu oftând, celui ce-l îmbia cu bani pentru ceară și miere.

De-l ispitia cineva vre-odată cu vorba, că nu-i e urât singur în pustietatea asta, mai cu seamă iarna când drumul e văduvit de călători; și când luni de zile nu vede țipenie de om, el îi răspundea:

— Iacă vezi, așa am dus-o vreme după vreme, și am apucat nerostuit ca tot omul, și dac'am zăletit așa, m'am dedat cu pustia de singurătate, și mulțumesc lui Dumnezeu că nu știu ce-i uritul. Stau de taină cu gândurile mele și singurul tovarăș mi-i Bălan, și un căne mare și lătos auzindu-și numele, se ridică din fața stupinei și se indreptă a lene către unchiaș.

Da, vezi, acum is om bătrân și ca mâine oi închide ochii... Că n'am pe nimeni pe lume, nu mi-i ciudă, da, am și eu un păs la inimă: Nu m'am invrednicit niciodată să mă duc și eu de Sântă-

Mărie la mănăstirea Tismenii, c'am auzit că-i rugă mare, și am vechit așa amar de vreme în văgăuna asta, n'am văzut și eu odată orașul, că multe minunății mai aud c'ar fi pe acolo. Imi povestesc drumeții pe care îi duce nevoia, ori vre-o pricină pela judecată, c'ar fi minunea lui Dumnezeu. Mândrețe de palaturi, lumini care s'aprend singure și câte 'n lună și 'n stele...

Da, în vara asta, de mi-o ajuta. Al de Sus îmi încătămez din vreme cele de nevoie și o pornesc la Sfânta Mănăstire și de acolo la oraș la Turn.

Soarele ardea și învăluia în văpăia-i dogoritoare a miezului de vară, dâra fără de sfârșit a șoselii prăfuite. Pe poteca din dreapta drumului pășia domol moșneagul, în cămașa-i nouă de cânepă, cu pieptar înflorit, cu căciula albă rotată, cu trăistuța cu merinde pe spate, cu zâmbet ușor de bătrânească bunătate, cu ochii plini de zările fără de sfârșit ce se înșiruiău înainte-i în culmi tivite și robite de soare.

În față-i la un răscrucii, o troiță plecată într'o parte, uitată de vreme, ștearsă de ploi, cu acoperișu-i sdrențuit de vânturi, grăește trecătorilor de vremea de demult, când puterea credinții o implântase aci la răscrucii, ca drumețul să nu uite de Dumnezeu.

Moș Radu se abātu din drum, își plecă genunchii în fața ei și făcând semnul crucii își spuse în taină ruga lui de toate zilele:

Mullumescu-ți Ție Doamne pentru bunătățile și mândreșile Tale pământești, și mă iartă pe mine păcătosul.

Abātu apoi pe calea din stânga, încotro zăria că se îndreaptă lume multă investmântată de sărbătoare. Șiruri lungi de flăcăi și fete guralive, cu pantofii ori imineii în nână, ca să-i incalze numai acolo la locul nedeii, la sf. mănăstire. Căruțe și cabriolette gătite cu flori și verdeață, pline de chiaburi de prin sate ori domni dela oraș, mașini ce durue tare și slobod fum greu, pline de cuconițe gătite care mai de care, ametău privirile unchiașului care-și dădu seama că acela trebuie să fie drumul Tismenii, că toată lumea asta într'acolo se duce.

Străbātu satul lung ce mereu i se deschidea înainte-i cu albe case și cu pridvoare largi împodobite cu vase de flori. Valea începu a se strâmta, pădurile cu steiurile colțuroase se iveau, se apropiău, se măreau din ce în ce, parc'ar fi coborit la vale chemate de pașii unchiașului ce mereu se nevoiau și se'ndesau mai dârz.

O boare răcoritoare îl izbi după cotitura drumului, și străvechea ctitorie a Basarabilor, locul sfințit de truda și pioasa smerenie a sfântului Nicodim, sămănător de creștinești altare în pământul lui

Radu Negru și Vladislav Vodă, se arată în toată măreția ei: Implântată sus pe o înaltă rățezătură stâncoasă, strejuită în fund de semețe și cenușii steiuri de piatră — păstrătoare a peșterii ce i-a slujit drept sălaș sfântului, — cu turnuri de cetate și turla de biserică, mănăstirea svârle de sub sfredelita-i temelie, svâcnitoare șipote de apă, ce spumegânde și involburate se prăvălesc din înălțime, rostogolindu-se și pierind în negricioasele unde ale apei Tismenii.

Mândră stă mănăstirea! Înălțată de credință, stricată și prefăcută de oameni și de vremi, împodobită de fire și de străvechi trecut, mărturie între mărturii, de creștinești năzuințe ale celor dintâi ctitori de Țară Românească.

Moș Radu își făcu semnul crucii și înlemni locului, proptindu-și bărbia în toiag, învăluind cu priviri rătăcite, mănăstirea, apele și munții. Deodată, vuetul de răs și voe bună al furnicarului de lume venit din toate părțile pentru ruga hramului sfintei mănăstiri, amuți, și o melodie tăragănată de doină oltenească, pornită de undeva de sus dintr'o pajiște, întărită de ecoul stâncilor, răsuna adânc, tremurător, ca de pe alte lumi, ca un cântec răscolitor, dumnezeesc. O lume întreagă asculta cântecul gliei, cântecul pădurilor și al izvoarelor de munte, cântecul steiurilor de peatră și al codrului, cântecul ce'nfrățește omul cu firea:

*Foae verde a bradului
Pe lunchița Motrului
Pică frunza plopului...,
Frunzuliță grâu mărunț
Fîricel bătut de vânt
Ce-și pleci spicul la pământ?
Ori ești relezat de coasă,
Ori vre-o jale mi te-apasă,
Ori de rouă, ori de ploae
Trupușoru ți se 'ndoaie?...*

Intr'un târziu, bătrânul desmetecindu-se, urcă suișul greu către mănăstire, răzbătu anevoe pologul de lume luminată, îngrămădită până pe afară și ajuns abia în tinda bisericii, se'nchină și sărută cu smerenie toaca cu aripi de vultur, spânzurată cu lanțuri aci la intrarea bisericii.

Era seară într'amurg când moș Radu, trudit de zile de cale — cu scurte popasuri de noapte prin satele sămănate în lungul drumului, scurtă către oraș, către Turn. Câmp întreg de case se'nălța în zare, tivit de largă pânză fumurie a Dunării albastre, sămănat cu licăritoare lumini electrice, i se arăta și-l chemau stăruitor de amăgitor, indemnându-i osteniții lui pași.

În marginea oraşului odihni pe o grămadă de pietriş depe lăturile drumului, în faţa unei cârciumi cu obloane mari şi dărăpănate, unde s'auzea zarvă mare. Era acolo adunată o mulţime de lume, pestriţată de tot soiul de vesminte, întovărăşită de o ceată de Țigani sdrenţaroşi care răgeau şi chinuiau îngrozitor viorile văduvite de coarde. Toată lumea era cu chef şi fie care urla într'un fel, gândind că ţine hangul lăutarilor. Mai la o parte sta o căruţă mare, goală şi hodorogită, din acele ce slujesc la căratul butoaelor de vin şi tuică. O gloabă peste închipuire de slabă era înhămată între două ulube groase şi grele de fierărie veche.

De odată un băetan slăbănog, cu faţa vânătă şi nasul roşu, bălălăind mâinile şi legănându-şi şubredul trup în Țopăiturile scârboase ale picioarelor deşirate, asemuind mişcări ruşinoase ale unui danţ boeresc la modă, se îndreptă spre căruţă şi strigă:

— Haide, suiţi-vă, v'am spus că vă plimb pe toţi. Ceilalţi, hohotind într'un răs prostesc, izbucniră:

— Ce eşti nebun. Crezi c'o să ne ducă pe toţi prăpădita asta de mârtoagă.

— Haideţi, vă spun odată. Ce vă pasă, o să vedeţi ce telegar e mârtoaga mea.

Indemnaţi mereu, se suiră vre-o şapte-opt, bărbaţi şi femei. Unii se trântiră în fundul căruţii, alţii se spânzurară pe loitre, şi „stăpânul“ puse mâna pe un băţ lung şi noduros ce ţinea loc de bici şi începu să croiască cu o plăcere drăcească pe bietul dobitoc. Cei din căruţă leşinau de răs, privind la gloaba ce se opintia din toate puterile şi nu putea urni din loc harabaua încărcată de beţivani. Vre-o doi de pe jos şi alţii din căruţă începură a lovi animalul care cu ce apuca, îndemnând şi ajutând pe „vizitiu“.

— Ho, staţi mă, să mă sui şi eu, strigă un vlăjgan, târind după el un lăutar pe care-l svârli de după ceafă în căruţă şi se trânti şi el între lăutar şi „vizitiu“ pe scândura ce slujea drept capră.

— Aşa, acu mână mă, şi tu Țigane să-mi zici coala la ureche un cântec de inimă albastră, c'alt fel te ia mama dracului.

Loviturile grele şi dese începură a cădea iară cu nemiluita, pe trupul numai piele şi oase al sărmanului dobitoc, căruia în opintiri desnădăjduite şi în răsul desmăţaţilor beţivani, îi părăiau oasele şi i se indoiau genunchii. Infuriat, nemernicul „stăpân“, sări jos şi smucind un par din gardul ştirb al cârciumii, se puse să croiască cu toată puterea ce o dădea rachiul firavelor braţe degenerate. Cei depe de lături, întovărăşiţi de alţii ce se grămădiseră să vadă „vitejia stăpânului“ şi puterea „telegarului“ începură a lovi animalul care cu ce apuca, peste ochi, peste bot, peste picioare, strigând cât le lua gura:

— Hii, căluț, hii telegar, hii smeu-paraleu, hii gloaba dracului!... Moș Radu își pierdu răbdarea și cu lacrămile șiroaie pe obraji palizi de ciudă, se îndreptă mâniat și răscolit de milă și durere, către ceata desmățaților bețivani și zise:

— Oameni buni, nu vedeți că-l ucideți, nu vă e milă, suflet și viață are și el.

— Hei țărănoiule, ce-i al tău, țoapă bătrână și hodorogă, izbucniră cu toții.

— Nu-i al meu taică, da îi și el făptura lui Dumnezeu ca și noi toți buni și răi, și-i păcat mare ce faceți taică....

— Taică! Da ce, am tăicuit în vatra lu tat'tu, nătărăule! Și sudalme grele, injurături rușinoase întovărășite de o ploaie de plesne de palme, pumni și ghionturi, se năpustiră pe fața și pe trupul unchiașului. Șiroaie de sânge îi înroșiră barba și mustățile albe. Se deteră apoi jos și o parte din cei din căruță și în nemiloase lovituri, svârliră pe unchiaș în șanțul mocirlos al șoselii, sfârtecându-i pieptarul și scotocindu-i traista cu merinde, din care scoaseră o jumătate de turtă de mălai. Apoi în nenorocite râsete începură a striga unul către altul, batjocorind pe bătrân:

— Care din voi mănâncă turtă de mălai mă?

— Ala-i cozonac de țap ruginit mă taică, să vezi cum se duce de-a tuturiga, și svârliră bucata de mălai pe grămada de gunoi din dosul cărciumii. Se 'ntoarseră apoi la căruță, se 'ndemnară la suit și apucară cu îndoită furie să lovească sârmanul cal însângerat, până ce răpus de lovituri sdravene în cap și peste tot trupul, întinse gâtul și se prăbuși la pământ între ulubele strâmbe și însângerate.

— Așa sboară telegarul tău mă păcătosule? Te umflași că ne duci pe toși, strigă o femeie beată și mare cât o bute, căreia îi atârnavă cărnurile pe blana din coada căruții.

— Ce, vă speriarăși c'a murit? Nu, se odihnește un pic și acu o ia din loc de sfârșe roatele, zise altul în batjocură.

— Ei, al dracului cu pielea lui, i-al meu și mai bine să moară de mâna mea de cât să se 'ncontreze cu mine, răspunse asudat și scuipând printre dinți „stăpânul”....

Undele limpezi ale Motrului, pădurile de fag ale Vânturișului, steiurile colțuroase ale Pietrei, biserița strâmtă de lemn și prisaca cu faguri de aur, se roteau în mintea buimăcită de lovituri, și gemete surde întovărășiau răsullările greoaie ale lui Moș Radu.

Arabescuri Romantice.

Tot cerul a căzut în lacul mort
Și stelele par nuferi bobociți;
Pe mal, sfielnici, crinii înfloriți,
Par faruri de lumină într'un port.

Sub albul lunii totul pare vis
Și lebedele, îngeri albi pe lac.
Din unde, crezanteme se desfac
Și umbre mor din cupe de narcis.

Un cânt de nai, dac'ar musti micros
Și-o nimfă de-ar veni cu pași vioi,
Cu multe vieți m'aș duce înapoi,
In timpurile zeului Eros.

Și m'aș vedea silvan cu trup păros,
Cu ochii de foc și gânduri de salir.
Din trupu-i alb, aș bea ca din potir,
Licuarea unui spasmu voluptos.

Și-aș plânge dacă zori cu ochii de drac
M'ar înboldi cu joarde viorii
M'ar descleșta din brațe sifidii
Și m'ar zvârli pe-o bancă lângă lac.

Const. Jaleș.

Neguri și lumini.

Cânta, cu ochii 'nlăcrămați...

Aspectii celulelor se înmulțeau mereu, iar privirile lui Herr Steiger, polițistul și ale domnului Abstender, tâlmaciul domniei-sale se făceau tot mai încruntate, și tot mai multe și mai vrăjmașe cădeau loviturile și injurăturile asupra bieților închiși.. Intr'o seară a fost împins în celulă-mi un proaspăt prizonier. Era un flăcău mărunțel, cu fața smolită și cu obrajii supti de suferință. Purta uniforma infanteriștilor francezi : Cască, veston albastru și pantaloni roșii.

A recunoscut în sdrențele ce mă îmbrăcau, uniforma de ofițer român și m'a salutat.

Să zăvorăse în urmă-i ușa, dar vestea că un soldat francez a fost încarcerat adunase înaintea celulei toată soldățimea prusacă ce străjuia închisoarea...

Pe ferestruica din ușe, ochi batjocoritori căutau satisfăcuți spre noul prizonier.,.

Un glas răsleț din mulțimea soldaților îngrămădiți pe coridoare a hămăit răgușit și sfidător ; *Frankreich, Frankreich ist kaput !*

Alte glasuri au prins să urle acelaș strigăt... Și'n câteva clipite se deslănțuise din piepturile tuturilor oștenilor germani, în urlete stridente, în clocot de ură nepotolită, un singur strigăt, un răgnet ce se lovia de pereți, pătrundea prin celule și se înfigea, — batjocoritor și dureros, în creeri : *Frankreich, Frankreich ist kaput !*

Francezul a rămas înlemnit, în mijlocul celulei... îi tremurau buzele umbrite de o mustață mică și neagră, îi tremurau obrajii supti de lipsuri și de necazuri și din ochii-i au prins să șiroiască două părăiașe de lacrimi....

Iar urletul soldaților prusaci clocotia tot mai amenițator și mai căinos, și tot mai batjocoritoare erau privirile din dreptul ferestruicii.

— Minciuni, mi-a șoptit Francezul... Franța nu va peri niciodată, și înfigându-și privirile în ochii ca'l priviau batjocoritori și sfidători! a început să cânte „Marsilieza“. Cânta cu glas puternic de tenor și din ochii-i ce infruntau privirile vrăjmășești din dosul ferestruicii și-roiau părăiașe de lacrimi și-i brăzdau obrajii supti de lipsuri... Notele, - în cascade involburate, răsunau sonore prin gangurile în-

chisorii, se infiltrau prin pereții de scânduri, în celulele murdare și aprindeau în sufletele celor închiși sfioase raze de nădejde...

...Și a prins să cânte și bătrânul polcovnic rus din celula No. 3 și tânărul sublocotenent italian din celula No. 5 și m'am pomenit și eu cântând alături de Francez...

La început, soldățiimea prusacă a rămas mută... Apoi, prin strigăte, prin răcnete și prin înjurături scăturate din belșug se încerca să acopere glasul cântărețului...

...Și când cea din urmă notă din înflăcăratul marș a expirat, îndemnuri de „ură“, „să trăiască“, „eviva“, „jivio“ au prins să clo-cotească, — mai puternice decât răgnetele ostașilor germani, — prin toate celulele...

...Și încă plutiau prin aer acele îndemnuri când ușa celulei s'a deschis și înăuntru au dat năvală Herr Steiger, polițistul, domnul Abstender, tâlmaciul domniei-sale și tânărul sublocotenent monoclat, pudrat, duduia de pension îmbrăcată în haine ostășești și s'au năpustit sălbatic asupra bietului francez... Curgeau loviturile ca ploaia, peste fața-i și obrajii-i supti de suferință, peste ochii-i din care isvorau pârăiașe de lacrimi...

...Și l'au bătut până a rămas nemișcat pe scânduri... L'au ridicat apoi doi soldați germani și l'au încarcerat în altă celulă...

...Și pe ganguri răsuna iarăși, brutal, batjocoritor și sfidător un singur strigăt; — *Frankreich, Frankreich ist kaput!*

Un țânc striga pe stradă „Lumina“ și „Gazeta Bucureștilor“ cu „mari izbânzi germane“... Și nu știu cum, dar simțiam atunci că și strigătul soldaților prusaci, și slovele gazetei ce anunțau, mari și înflorate, noi victorii germane, nu erau decât minciuni...

Și în auzul meu, — mai puternic decât răcnetul soldaților, — stăruiau încă să trăiască, notele înflăcăratei „marsilieze“. Și gândul îmi pornia așa, domol, în alte vremuri și pe alte locuri și se opria într'o poiană din mijlocul unui codru și par'că auziam o altă „marsilieză“, — pe care o cântase atunci în fața vrăjmașului, — un alt ostaș francez...

Ne găsim pe front, în preajma Mărăștilor... Trecuse iarna cumplită, cu care ne luptasem mai greu decât cu dușmanul tot timpul de când venisem pe acele locuri.

Era o plăcere să te abați așa pe inserate în sectorul companiei mele. Soldații încetau lucrul, — lucrau de zor, din zori și până în seară tranșee și adăposturi, — goliau în grabă cazanele bucătăriei și se adunau în jurul focului dinapoia piscului „Bradul lui Soare“.

Cetina se mistuia în flăcări și miros plăcut de rășină îmbalsăma văzduhul... Iar murmurul apelor din valea Căiuțului se îngâna cu

freamătul de frunze și cu sunetele, când involburate și repezi ca o furtună, când potolite și nespuse de duioase ce le scotea din scripcă Răducu, feciorul lui Pintilie Sandu.

Cu glas de păsări însă nu se îngâna, căci, speriete de trăsnetul obuzelor pribegiseră cântărețele păduri hăt-departe, pe alte meleaguri, unde nu pătrundea hohotul morții. Din când în când glas cobitor de cucuvaie, — ori țipăt răgușit de ciuhurez, ori, — mai obișnuit, — șuierul obuzelor ce mergeau să se spargă în noaptea codrului, înfiorau pacea ce se lăsa peste munți odată cu umbrele inserării... Ecoul rățăcia, — vaier dureros, — prin funduri de văi și se prindea, ca un oftat, în luncile Trotușului... Și pacea iarăși punea stăpânire pe codru...

Imi făcusem obicei să mă duc în fiecare seară la focul dinapoia piscului „Bradul lui Soare”.

Soldații stăteau roată în jurul vâlvătăii, iar flăcările pâlpăiau vesel și zugrăviau printre trunchiuri de fagi și brazi plâsmuiri fantastice... Ițic sin Ițic, furierul companiei, se speria în fiecare seară când mergea dela „cancelarea” îngropată într'un bordeiu pitit în valea Limpejoarei, să se culce în coliba plotonului I. Căci în marginea cărăruiei era un ciot de fag, cu o creangă întinsă într'o parte. Și nu știu cum, din cauza focului ce își juca pâlpăirea vioaie prin întunecul pădurii, ciotul de fag îi părea lui Sin Ițic un neamț cu pușca la ochi.

Eu nu l'am văzut niciodată pe Sin Ițic sperându-se de acel ciot. Dar într'o seară, sergentul Ichim Petrache povestește în gura mare și se jura pe toți sfinții din calendarul ovreesc că l'a găsit pe „domn furier” lungit la vre'o douăzeci de pași de ciotul cu pricina și striga, tremurând, că se predă...

Și cum vorba rea prinde ușor crezământ, povestea sergentului Ichim trecuse din gură în gură, — tot mai înflorată, — și aflase chiar domnul colonel că Ițic Sin Ițic era să se predea unui trunchiu de fag...

Răducu, feciorul lui Pintilie Sandu, „il pusese în cântec” și în fiecare seară cânta, printre altele, și cântecul lui Sin Ițic...

Taică-său apuca cobza, un hârb cu trei strune cioplit de Avădanii Neculai din trunchiul unei sălcii pletoase, și în vreme ce Răducu cânta și soldații râdeau în hohote ce pătrundeau până în liniile vrăjmașe, el îi ținea isonul din hârbul de cobză...

...Și într'una din acele seri de Maiu, cu murmur de ape în Valea Căințului, cu foșnet de frunze și cu multă voie bună de-alungul tranșecilor, a nimerit la focul companiei noastre un soldat francez... Întârziase la „observatorul” artileriei, — era artilerist dela una din

bateriile ce hohoteau în sectorul nostru, și în drum spre bateria sa, l'ademenise voia bună și hohotele de veselie din jurul focului și se oprise în mijlocul „camarazilor Români”, — a căror limbă, — ca mai toți soldații francezi veniți în Moldova, — începuse să o învețe binișor...

Glumise, râse, jucase, se luase la trântă, cântase împreună cu Răducu și cu ceilalți soldați și tocmai era gata de plecare când l'a rugat cineva din mulțime să cânte un cântec franțuzesc.

S'a rezimat de trunchiul unui brad, și-a încruciașat mâinile la piept și a început să cânte „marsilieza”... Larma soldaților încetase ca prin farmec... Furtună înfuriată curgeau notele, se izbeau de stânci, se îngânau cu murmur ee izvoare și cu freamăt codru... și picurau în suflete ca o îmbărbătare...

Și aveam simțământul în seara aceea că'n involburarea de note era geamătul munților robiți...

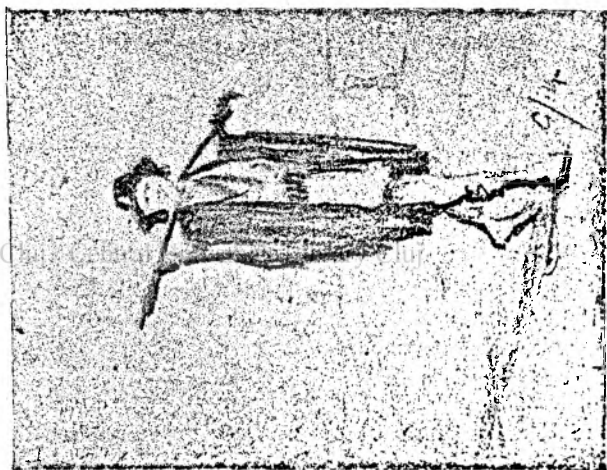
Iar soldatul francez, cum cânta rezimat de trunchiul bradului și îl scâldea pâlparea focului în umbre și în lumini, mi s'a părut atunci un crainic prevestitor de isbânzi...

...Un scârțait de ușe m'a trezit din visare... Herr Steiger, polițistul și domnul Abstender talmaciul domniei-sale veniseră din nou și stăruiau să'mi recunosc o vină pe care nu o aveam... În celula alăturată, cântărețul francez, stâlcit în bălăi, — gema înăbușit... Și pe coridoarele închisorii se lăsase o liniște apăsătoare...

G. Roiban.



BCU C



VUET NOCTURN.

Ce fierătură e'n căldare ? Lasă vrăjile, mătușă !
Nu mă ține-afară 'n viscol ; trage ivărul din ușă.
Și pe coș și pe fereastră nori de fum și aburi es
Și-ale iadului iscozde plasă de mistere țes.

Drumul zodiilor se'nchide 'n noaptea asta îndrăcită...
Găzduște-mă 'n coliba de zăpadă troenită ;
Cărnurile-mi ard pe oase, sângele s'a răsculat
Și îmi biciue scheletul de'blesteme scrijilat.

Intețește focu'n vatră ; fierbe-mi vinul de cucută !
Pe gătlej să torn o cupă, vino, iasmă, de-mi ajută.
Cu trup țeapăn, ochi de ceară... ca'ntr'un somn de cloroform ;
Cu dinți strânși, cu mâini de piatră, în coșciug adânc să dorm.

Buruiana asta pentru cine forlote'n căldare ?
Cărui suflet negru, cerul îi trimite ușurare ?
O, spre ziuă'n geam de-o bate o codană cu ochii verzi
Și cu buzele măргеane, cumpătul să nu ți-l pierzi !

Spune-i că aici se'nchee drumul arătat de zodii,
Că nu pot să-l treacă demoni, cu ochii verzi, cu buze roșii ;
Că vieții i am supt lacom ugerii plin de venin
Și-am înjărânat iubirea viscolită de destin !

Intețește focu'n vatră ; fierbe-mi vinul de cucută !
Eși din aburi, umple-mi cupa, dă-mi să beau făptură slută ;
Cu trup țeapăn, chip de ceară... ca'ntr'un vis de cloroform
Cu dinți strânși, cu mâini de piatră, răsbunat pe veci să dorm.

Eugen Constant.

Intre literatură și etică...

„A compune poetic înseamnă a ține judecată asupra sa și asupra semenilor“.

Henrik Ibsen.

Discuțiile de teorie literară din ultimul timp împart pe literaturii noștri în două câmpuri distincte. Deoparte o serie de ideologi pentru cari singura misiune a literaturii e să prezinte valori estetice purificate de orice conținut eterogen, de alta o seamă de scriitori ce susțin, în lumina unei concepții mai realiste, dependența valorii estetice de gama valorilor sociale. Partizanii formulei dintâiu socotesc că cei din câmpul advers laicizează pur și simplu arta. Ei consideră deaceia vetuști și profani. Pentru ei, arta e expresia unei esențe sintetice a mai multor valori sociale. Și folosind o analogie a științelor pozitive după cari sinteza e o creație cu nimic asemănătoare componentelor, specifică și izolează arta distinct și desăvârșit. Căci arta e o faptă religioasă sau o „rugăciune“ cum a spus limitându-se la poezie unul din agitatorii francezi ai „poeziei pure“.

În atmosfera acestor idei, scriitorul e îndemnat să-și cizeleze îndelung și măiestru versul, să-și examineze prețios fraza, să-și conducă savant ritmul. „Fondul“ nu e decât materialul de prelucrare personală. În vremea personalismului — moștenire străveche a renașterii — elaborarea originală a formei este o dogmă artistică.

Sub acest unghiu de vedere, care cu un termen istoric poate fi identificat cu vechia formulă a „artei pentru artă“, o întregă echipă de scriitori au devenit muncitori singulari ai literaturii cu gândul exclusiv îndreptat asupra formei. Crenul literar sau obiectul tratării — existent în realitate — nu înseamnă decât pretexte de elaborat. Literatura se creiază undeva, într'un cecaclu, după ultimile formule ale tehnicii apusene. A devenit o vastă fabrică de obiecte artistice lucrate cu migală și finețe pentru uzul unor ipotezei amatori rafinați.

Teoretic, felul acesta de a vedea lucrurile poate părea cel potrivit, „disociația“ artei de celelalte valori sociale o axiomă.

Exclusivismul acestui imperialism estetic este însă de condamnat din punctul de vedere al funcțiunii sociale a artei, adevăr tot atât de întemeiat ca și specificitatea artistică. Mai ales aplicându-l literaturii noastre. Căci fapte înduioșătoare ca o rugăciune mărturisese că dincolo de preocuparea artistică, pe care nu erau împiedecate s'o realizeze, generațiile înaintașe au dat o perioadă eroică a literaturii românești implântând pentru vece încrederea în posibilitățile sufletului național și ajutând considerabil pregătirea unității politice a statului nostru.

Ne gândim și la „inactualul“ sămănătorism, care a însemnat în primul rând o cuvântătoare pildă a aderenței unei literaturi de realitățile și idealele societății românești. Și nu a fost o scarpă epeică artistică vremea lui N. Iorga, Vlăduț, Coșbuc, Goga, Iosif, M. Sadoveanu. Sămănătorismul a realizat în istoria noastră literară înțeleptul capăt, în care o distinsă elaborare artistică s'a aplicat unor mari realități sociale. În felul acesta, între cerurile artei și pământul „păfimirii noastre“, contribuția sămănătorismului la opera prezentului a fost de o superbă eficacitate.

De aceea cu înfiorări ușor de înțeles ne gândim la misiunea culturală a literaturii noastre contemporane. Gândim că nu e încă timpul să ne îngăduim conceperea artei numai ca un lux, ca un joc de figuri stilistice abil mânuite și savant dozate într'o colorată compoziție de exterior.

Ne trebuie astăzi poate mai mult ca oricând o literatură misionară împărțitoare de fapte mari sufletești. Căci ea va fi lucrătorul modest al noului edificiu unitar al culturii noastre. Ea va fi mai ales fermentul de închegare al unei etice românești.

În vâlmășagul de tendințe contradictorii ce sfâșie unitatea societății noastre numai o etică e chemată să ne fie statornic îndreptar. Și predica ei numai în glasul picurat aur și sânge al literaturii va fi ascultată.

Îată de ce dacă victoria artistică a scriitorului asupra rezistenței materialului operei sale ne bucură, indiferența sa față de nevoile etice ale societății românești ne îndurează. Plămădind formele artistice cu sufletul său divin, dorm pe scriitorul care să nu uite în același timp că aparține unei societăți al cărui singur ideal mântuitor e într'o sinceră reformă morală.

Opera artistică și etică totdeauna a recent sărbătoritului I. Al. Brătescu-Voinești, cântărețul și apologetul virtuților simple dar nu mai puțin tragice, ca și a lui Henrik Ibsen, apostolul nordic al iubirii eroice de adevăr și libertate, ne-a dăruit aceste buncgânduri pentru literatura noastră.

Al. Dima.

BCU Cluj / Central University Library Cluj



Moartea Poetului

Sonnet

Pc fruntea lui fierbinte alba zână
Iși puse mâna blând=alinătoare;
Văzù poctul fața visătoare
Muzci dragi, dorita lui stăpână.

Ușor, ușor, cu mâinile întinse
Ea pleacă încet, zâmbind cu amărăciune;
In prag ridică ochii 'n rugăciune
Și zâmbetul pe față i se stinse.

„Dece te duci? Te simt întâia oară;
Și=am stat o viață 'ntrecagă 'n așteptare
Să văd spre mine vraja cum coboară...

Și ea rosti, drept binecuvântare,
Un vers care-l uimește și 'nfioară:
Nescrisul vers din ultima-i cântare.

Virgil Tempeanu



Scrisoare.

Aug. v. Platen

— SONET —

N'aş vrea să am din mândra ta făptură
De cât o rază caldă din privire
Când mâna mi-o întinzi la despărţire
Şi'n ochi mijeste-o vraje ce mă fură.

Nu, jinduesc de cât fugarul zâmbet,
Ce'n purpuriul gurii-şi înfloreşte,
Când, la un colţ de calc, ştrengăreşte,
Priveşti furiş şovăitoru-mi umblet.

BC Cluj Sibiu Avram I. Cuib Library Cluj
Şi nu pricep pe cei ce te măsoară
In lungi priviri de patimă fierbinte
Invăluindu-şi trupul de fecioară.

In faţa ta e fără de cuvinte
Iubirea mea, ce'n poezie doară
Şi-a susurat sfiata ei cuminte.

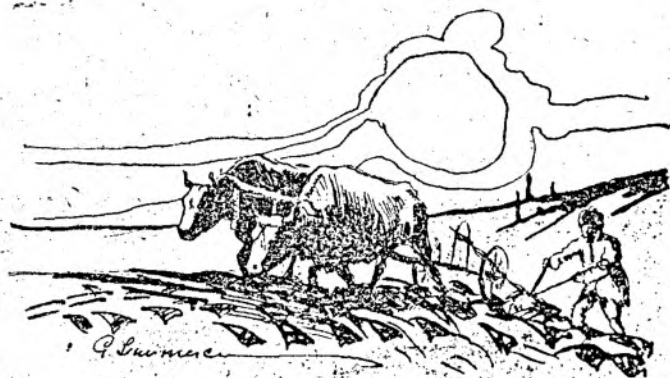
Virgil Tempeanu.





„DATINA”

*Casă veche din :
Voitlacu-Mehedinji*



INSEMNĂRI

Cu prilejul ediției definitive a „Criticilor”, d-lui Eugen Lovinescu

Trebuie să mărturisim: avem pentru scrisul d-lui Lovinescu o înțințită și adevărată. Nu ne putem opri să notăm la apariția vreunui din numeroasele sale tomuri umilele noastre observații. Căci scrisul d-lui Lovinescu are două rare calități: e mai întâi seducător și apoi excitant de game nestârșite de gânduri.

Să ne explicăm: Cititorul unei pagini lovinesciene e prins și fermecat — trebuie să o recunoaștem, de meandrele stilului său rotund și curitnic. Odată adaptat acestor linii ajungi în situația unei corăbii care ar pluti la înfrunt pe apele unui flux și reflux de lin și corect. Iată de ce ești, fără nici o exagerare, sedus. Când însă ai cendanzabila curiozitate de a reciti ceace te-a fermecat rămâi pur și simplu... sincerement. Nu și-ai fi putut închipui că un scriitor să-și poată ascunde cu atâta abilitate obscuritatea sau inexistența cugelării. Căci d-nul Lovinescu mai întâi scrie și apoi gândește lăsându-se prins în plasa propriei armonii stilistice. În felul acesta te sileste „să-l combați” scriind tot atâtea volume câte se oferă criticii tale întru cât d-l Lovinescu trebuie modificat „pe ici pe colo și anume în părțile esențiale”.

Cel care s-ar ocupa cu o astfel de operă ar trebui să fie înarmat cu o cultură universală, să fie adică familiar cu spiritul metodei lui Hegel și cu sociologia psihologică a lui Tarde ca să priccapă *Isteria civilizației române moderne*, iar pentru *Isteria literaturii române contemporane* cea mai neobiectivă „isterie” de propagandă modernistă să fi citit toate însemnările și notițele apărute în cele mai efemere periodice din ultimul pârțar de veac. Ceace unui muritor normal nu-i e posibil. Se recunoaște astfel încă odată că d-l Eugen Lovinescu e singurul mare campion culegător de material literar românesc.

O nouă lucrare de acest fel ne dăruiește criticul nostru în al V-lea volum al ediției definitive „a Criticilor”. Este o minunată ilustrație a *criticii de cenacu* pentru literatura nu e decât un prilej oarecare de a schița puncte stilistice, game de salen pe placul tinerilor pești și alte diverse calambururi de acest fel. Ești pnat de întăritarea de „cavaler menden” ce surăde întinzând o floare și făcând o pleacăune de rugăre după bunele reguli ale unei etichete „subțiri”.

DATINA

Dacă la această trăsătură a fizionomiei lierare a d-ului Lovinescu am mai adăuga că d-sa e reprezentantul tipic al *criticii provincialiste* din capitală, „figurina“ sa literară ar începe să se închege. Într'adevăr, poposiți o clipă în marginea discuției dintre d-ii Lovinescu și d-ii M. Dragomirescu — un fel de epică luptă între gărzile cardinalului și cele ale regelui pentru valoarea prestigiului *Esteticii*, trecută în „ediția definitivă“ pentru a o nemuri — și vă veți convinge cum criticul își acordă singur o superlativă apreciere, se autocitează de o mie și una de ori, se autoadmira spunând neînctat: „Nu credeți că eu sunt mai inteligent ca d-ii Dragomirescu“.

D-ii Eugen Lovinescu suferă, fără îndoială de hipertrofia cului, boală care nu se poate explica prin *principiul sincronismului* ci pentru cel al unei diferențieri sud-est europene.

D. Gerariu.

Note despre „La Grandiflora“ de Gib. I. Mihăescu.

În literatura noastră, în care realizările obiective sunt rare, Gib. I. Mihăescu a izbutit să dăruiască nuvela cu adevărat obiectivă.

Balzac, creatorul tipic obiectiv, avea impresia că personajii i se impun ele lui, dinafară și că munca artistică s'ar reduce la a asculta desfășurarea normală a caracterelor ce i se prezintă. Impresia se repetă când e vorba de Gib. I. Mihăescu, autor cu desăvârșire absent cu sentimentele lui în fața personajilor ce-și deapănă existența sub cehiul lui de observator atent. Nu simți incursiunea supărătoare a artificiei artistice apărând dintr'odată ca să curme vreo greutate a creatorului și să arunce un sentiment de falsificare asupra vieții. Totul pare normal, se desfășură după buncele reguli ale logicii sufleteste, într'o motivare ermetică.

Lumea din care Gib. I. Mihăescu își încheagă personajii se caracterizează printr'o bogată viață interioară atât atât în intensitate cât și în înțindere. Sunt acei oameni ale căror reacțiuni la excitațiile obișnuite ale vieții întrec cu mult normalul. Iată-l pe Manaru din minunat cristalizata nuvelă „La Grandiflora“ răspunzând faptului că e înșelat de soția sa cu o serie de acte cu totul neașteptate, comandate de o chinuitoare imaginație și energie lăuntrică. Iată-l pe studentul nenorocit din „Urâtul“ rupând lanțurile unei împrejurări apăsătoare prin denunțarea receptorului, socrul său, după îndurarea unui sbucium din cele mai tragice, când admirând, când dominat — ca într'o luptă — de întâmplări. Iată-l pe boerul din „Intâmplarea“ chinuit de ideea că soția lui n'ar rezista unei siluirii a heșilor pădurii prin care trece tocmai, ba chiar că faptul nu i-ar fi respingător cu totul.

Ciândul care incolțește mai întâiu sfios ca un mugur ca să crească apoi năvalnic, concentrând toate puterile sufleteste într'un focar central, într'o obsesie generatoare a unor acte teribile, iată tema psihologică urmăriă de nuvelistul nostru în crei cu o atât de bogată viață lăuntrică.

Metoda de tratare este cea științifică, am putea spune de laborator. Se izolează faptul sufletesc deformat până la patologie și se „studiază“ în el însuși cum se dezvoltă și crește devenind mobilul unei acțiuni neașteptate. Prin aceasta personajii se transformă aproape în caractere ale geloziei (Manaru), ale neliniștii (Iremca din „Frigul“), ale persecuției (studentul din „Urâtul“), ale onesității burgheze (birjarul din „În geană“) dacă stilizarea lor în anormal nu le-ar lua această calitate dizolvând-o într'o individualitate stăpănită patologie de obsesii. Deaceia eroii au ceva nebulos, neîncheșgat fiindcă nu sunt nici individualități dar nici caractere.

Ceace mărește însă interesul lucrășilor e reacțiunea surprinzătoare colorată cu bizar a personajilor. Tipic în această privință e Manaru din „La Grandiflora“, a cărei valoare psihologică și estetică ne va retine mai mult.

Manaru este înșelată de soția sa. Răspunsul obișnuit la un astfel de fapt ar fi răsunarea soțului îndreptată asupra soției. Prin aceasta însă fapta nu e ștearsă, ei rămâne în amintire, puternică și chinuitoare. Manaru știe că pedeapsa nu e decât un slab echivalent moral al vinii și e și o recunoaștere a gravității ei.

Cum opinia socială îl interesează în cel mai înalt grad — și prin aceasta Manaru e un provincial tipic — pornește la lupta titanică de biciuire a dreptului societății de a judeca fapta soției sale. Manaru vrea să arate că orice soție pusă în împrejurări prielnice își înșală soțul. Gândul lui e îndrăzneț și original. Demonstrând prin fapte că toate soțiile își înșală soții, ar reduce proporțiile propriei sale înșelări la mărimea unui lucru obișnuit, normal, care nu poate atrage atenția nimănui în niciun fel. Cum nimeni nu se miră de căsătorie ca fiind un fenomen general social, cum s'ar mira de trădarea soțiilor când și practica aceasta ar fi consacrată prin repetiție?

E aci o înțelegere a sensului adânc al temeiurilor judecății sociale, cu care Manaru e familiarizat de aproape. Această cunoștință „sociologică” — dacă voim să cităm și un autor, *Durkheim* e cel care a formulat-o ca o „regulă a metodei sociologice” și după care ceace e general într-o societate dată e normal cu corolarul că normalul e justificat — este căauza intelectuală a devierii lui Manaru dela reacțiunea obișnuită față de trădarea soției. Cucerind pe rând pe soțiile prietenilor săi, el vrea să și ofere singur o consolare. Când începe să reușească, liniștea coboară pe sufletul său chinuit. Dar rezistența venită ca din senin a Morăniței, care cedează numai violenții împrejurărilor și numai trupește împușcându-se apoi, îl zguduie dintr-o întărire aparentă a sufletului și-l svârle în întunericul nebuniei. Atunci îl omoară pe Ramuță, cel care-i seduse soția, nu pentru faptul acesta, ci pentru că era nebun. Mai logic, ca apărut într'un moment lucid, e regretul din urmă al lui Manaru că nu și-a sugrumat soția, care a acceptat situația creată soțului prin trădare și nu s'a împușcat ca Morănița.

Din analiza psihologică de mai sus, se văd două lucruri: Ciudățenia lui Manaru prin devierea dela reacțiunea normală, bazat fiind pe o cunoștință „intelectuală” a semnificației judecății sociale și perfectă *motivare logică* în cadrul acestei devieri originale.

Și pentru un creator obiectiv justicea analizei psihologice cuprinzând motivarea faptelor nu e o calitate neînsemnată.

„*La Grandiflora*” ocupă prin aceasta un loc binemeritat lângă cealaltă mare năvelă psihologică a literaturii noastre care e „*O făclie de Paști*” a lui I. L. Caragiale, de care se deosebește însă prin cerebralitate.

Dar la acelaș capitol al „fondului” lui Giub. I. Mihăescu, trebuie să notăm că o anumită concepție etică transpare de sub complexitatea faptelor sufletești.

Dacă am reduce nuvelele din „*La Grandiflora*” la un conflict unic, dar abstract, între voința eroilor și împrejurările vieții am întâlni în toate cazurile cu excepția „*Litâ-tului*” o plecare a frunților subț greul împrejurărilor. Manaru a voit să impună un nou fel de a se judeca fapta soției sale. Rezistența Morăniței l'a învins însă. Femecea din „*Frigul*” a căzut aspirată de puterile greasnice ale înghețului moral. Letitia din „*In goană*” s'a lăsat ispitită de plăcerile vieții „ușoare”, Beciuul din „*Autâmplarea*” a fost svârlit în neliniște pe întreaga viață de un hazard.

Am putea vedea în această nouă realizare a vorbei cronicești: „tot bietul om e sub vreme” o culoare națională a concepției etice a scriitorului dacă anumite rezerve însemnate mai jos nu ne-ar opri. Cât despre citata excepție în „*Litâ-tul*”, în care studentul se eliberează printr'un gest suprem de greul împrejurărilor, suntem îndemnați să credem mai îndată într'una din acele excepții ce confirmă regula întrucât triumful vitei studentului e un efect al exasperării la care-l împinsese mediul apăsător.

Intr'un cuvânt, creații lui Giub. I. Mihăescu sunt slabe instrumente în mâna înțâmplării capricioase, ilogice, surprinzătoare, coincidând câteodată cu vizele împrejurare-

închipuită ca absurdă, dar care se realizează, dintr'odată, cinică și disprețuitoare pentru nepuțința omenească. E un fatalism, peste care însă nu se așterne seninul resemnării specifice Românilor ci o durere mistuitoare crescută până la tragic prin biciuirea crudă a voinții omenești de către hazardul stupid de atotstăpânitor. Și privit de aproape tragicul acesta se rezolvă câteodată ca în „Urâtul” într'un grotesc sinistru ca un rânjit de cap de mort. De altfel jocul de o abilitate uimitoare a situațiilor sufletești dela tragicul greu încordat și până la grotescul zeflemist e una din caracteristicile de seamă ale scriitorului cu o psihologie ce am numi-o demonică.

După aceste considerațiuni privind în mare analiza psihologică — motivarea faptelor sufletești între ele pe deoparte și în raport cu efectele materiale pe de alta — și după desprinderea concepției despre viață ce colorează orice operă de seamă, venim la o serie de observațiuni mai de amănunt și mai mult de ordin tehnic menite să reliefeze puterile talentului lui Gib. I. Mihăescu.

În genere, scrisul nuvelistului se „adaptează fondului” care în capul nostru este prezentarea unei lumi sufletești chinuite și veșnic controlându-se pe sine. Monologul devine astfel procedeul cel mai indicat, cu care personagiile își sondează adâncurile sufletești. „Acțiunea” se petrece doar în interiorul eroilor, lumea dinafară nefiind decât pretextul de amplificare al ecourilor lăuntrice.

Urmărind faptele sufletești în semnificația lor adâncă, stilul devine concentrat, fără sclipiri imagiste de suprafață. Când întâlnim imagini — și lucrul se întâmplă mai rar — ele n'au decât menirea de a fixa just situațiile. Dăm două pilde din „La Grandiflora”.

„In schimb, în mișcarea cea mică a lui Ramură, Manaru se frământă nervos, curbându-și spinarea ca un pisoc atent la agitațiile prăzei”. Sau: *Manaru și Ramură se cercetau încă făcuși, pipăindu-se ca două uriașe insecte, cu antenele privirilor*” (pg. 10).

Se vede îndată că nu culoarea artistică îl interesează pe D=I Mihăescu în dauna exactității cum se întâmplă frecvent la Ionel Teodoreanu, ci tocmai invers. Ceeace demască încă odată pe creatorul obiectiv realist cu atenția de om de știință pentru eroii săi.

Se poate observa de asemenea că descripția de natură la Gib. I. Mihăescu nu este un cadru al acțiunii ci un fel de preludiu grav, dramatizat, anunțând-o pe aceasta, având virtual caracterul ei. Deplin caracteristic în această privință e descripția amurgului dela începutul acelei schițe de un straniu sclipitor ca un cristal de zăpadă: „Frigul”.

„Ea privește soarele cum se incacă în propriul lui sânge; ceva grozav și sfâșietor par'că se petrece la hotarul amurgului. O luptă crâncenă între titani, mută și încordată, iar sângele lășnește pretutindeni până'n mari depărtări, până jos sub ferastră, pe toată întinderea de omăt. Tot zidul, trebuie să fie improșcat cu sânge și chiar pe fața ei trebuie să lucească reflexul roșu”.

„Sângele sfârșitului sfârșiturilor”.

„Un soare răpus; sburăcînd ca un vultur, rănit, înălțându-se doar ca să mănjească de sânge până'n fantastice depărtări, dizolvate peisagii de zăpadă eternă, pe care nici un vânt de primăvară n'o va mai sufla înapoi spre norduri; iar duhul înghețului biruitor coborînd mut și întunecat aproape, tot mai aproape. Straniu și tragic amurg, incremenit peste veci de veci”.

Atmosfera schiței e astfel dela început închegată, momentele ei nefiind decât solidificări fatale ale unei nebuloase inflăcărare ce se rotește deasupra.

Procedeele acestea se integrează firesc ocupându-și locul nimerit într'o unitate cu aspecte de masiv întreg ca un munte de bazalt cu asperitățile și luciul creațiilor naturale.

Aceste câteva observații lămuresc cel puțin în parte, secōsim, soliditatea operei nuvelistice a lui Gib. I. Mihăescu desvăluindu-și puteri de creație epică, pe care e chemat să le pună la contribuție într'un tragic roman al vicijii interioare echivalent românesc al creațiilor similare rusești.

Al. Dima.

Gib. I. Mihăescu: Pavilionul cu umbre.¹⁾

Primirea sărbătorească ce s'a făcut nuvelistului Gib. I. Mihăescu s'a repetat aproape cu aceleași elogii și pentru dramaturgul Mihăescu.

Primii săi pași pe scenă au întâlnit covoarele aplauzelor generoase ale unui public ce a simțit glasul unui adevărat chemat. Fiindcă Gib. I. Mihăescu e dintre acei scriitori ce se descopăr pe sine odată cu primele lor lucrări. N'au nevoie de dibuiri, ci se arată valoroși dela întâiul cuvânt.

Suntem bucușori să însemnăm câteva note despre „Pavilionul cu umbre“.

Există o circulație firească între drama și nuvela lui Mihăescu. Nuvela are accente dramatice și drama calități nuvelistice. Drama nuvelei eră o socoteală a eroului cu el însuși, socoteală sguduitoare și cu sinuozități neprevăzute. Nuvela dramei stă într-o *narație* a faptului petrecut acum 22 de ani când mama eroinei și-a înșelal soțul cu ușuraticul și pasionatul Miti. Dela acest fapt *povestit* pornește toată dezvoltarea piescii.

Mai este însă încă o legătură între drama și nuvela lui Gib. I. Mihăescu: construcția intrigii pe baze intelectuale. Amintiți-vă de „La Gradiflora“. După cum arătam chiar în acest număr al revistei noastre, Manaru eroul nuvelei — reacționează față de trădarea soției într'un mod cu totul neașteptat întemeiat fiind pe o *idee* ipotetică: dacă toate soțiile prietenilor își vor înșela soții asta înscamnă că propria sa înșelare e un fapt obișnuit, fără vreo specială importanță. Veniți la dramă. Boierul Ilarie socotește că a omorât păcatul ce amenință să fie reeditat de către fiica sa căsătorind-o cu Cier pretendentul ce încerca s'o pervertească hotărînd-o să devină iubita sa după căsătoria cu Marius,

Ca și în „Gradiflora“ manevra conștient voită nu reușește căci păcatul pe cale de realizare e plătit chiar de moartea lui Cier, care se încurcă astfel în itele propriului său plan.

Mănuirea neprevăzută a intrigii până la ingeniozitate, comună și nuvelei și dramei, dă interesul mare cu care sunt primite lucrările lui Mihăescu. Dacă prima apropiere între nuvela și drama scriitorului — *povestirea* — strică dramei cea de-a doua — construcția intelectuală — îi dă o valoare modernă. Cu prilejul plasticizării acestei calități, Gib. I. Mihăescu scrie scene de o nervoasă concentrare dramatică ce ne îndreptățesc să vedem în el pe dramaturgul autentic al unei generații.

Dacă ne-ar preocupa și problema influențelor în teatrul lui Mihăescu, am găsi în frica boierului Ilarie de a nu se repeta păcatul mamei ceva din „Strigoii lui Ibsen unde totul se petrece însă pe baze de patologie nervoasă. La fel romantismul „Pavilionului cu umbre“ nu poate scăpa nimănui dacă o amenințare de tragică și sarcastică fatalitate nu ar devia nota romantică.

Și ceva desigur din scriitorii ruși (atmosfera de Dostoiewski, Andreef).

Să se observe însă că aceste elemente de influență nu se păstrează intacte, coexistând și putând fi deosebite perfect. Ele se corectează unele pe altele, se interpenetrând și sunt organizate de personalitatea scriitorului. Și aceasta e doar formula adevăratei literaturi.

Pe măsura tot mai deplinei ei personalizări, opera lui Gib. I. Mihăescu se va ridica în ochii contemporanilor cu cari are și mari asemănări de sensibilitate.

Al. Dima.

¹⁾ Edit. „Scrisul Românesc“ — Craiova.

N. M. Condiescu: Conu Enache

„Scrisul Românesc“ — Craiova.

Moravurile noastre politice cu monstruase apucături fanariote de Harpagoni și Cațavenci, tănuite maestru uneori, alte ori inconștient de tălșe, au smuls culmi de îndurerată revoltă și indignare din poezia sufletului lui Eminescu, otrăvite săgeți de ironie din pana lui Caragiale; și au hotărât să prefacă condeiul valorilor de misticism și seninătate, din romanica frământare de lumi și de gânduri de „*Peste Mări și Țări*“, a d-lui N. M. Condiescu, în răscolitoare lovituri ale acestor paraziți politici care în numele tradiției naționale exploatează și se ghiftue.

În nădejdea unui apropiat apus al josnicelor moravuri s'a spus: *Țară nouă, țară de prefaceri...* dar țara se nvecheste, *Harpagonii* se nmulțesc, *Cațavencii* latră și *Conu Enache* își întinde mai tare băloasele-i tentacule peste trupul ei.

Întru izbânda chemării la o viață nouă, temeinică așezare spre o soartă mai bună a țaranului, s'au fost mobilizat penele cărturarilor decenii de-a rândul, și literatura și-a adus îndestul prinos pregătit al izbândirii. Ori care ar fi valoarea literară, a produselor de scama celor „Două Neamuri“ ale lui Sandu Aldea, ori a „Socotelii“ lui Vlașuț, ori a întreg „Sămănătorismului“, ele rămân temeinice contribuții pentru împlinirea reformei celei mari, a înstării țăranilor.

Întru izbânda lecuirii de racila patrioților de carnaval, a exploataților și speculatorilor energiilor populare în numele cărmuirii „treburilor obștești“, ar fi vremea să sune înfrățirea tuturilor condecilor de seamă.

Autorul „Conului Enache“ a simțit această chemare, această datorie, și ne-a redat edificator și tragic monstruasele moravuri politice.

M. Gușiță.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ion Pillat: Întoarcere.¹⁾

Este o „întoarcere“ a poetului spre începuturile sale literare, pe cari le selecționează și ni le prezintă drept „cartea celor dintâiu poezii“.

Într-un definitiv în conștiința literară a publicului nostru, d-l Ion Pillat ne-a dat, în acest volum, prilejul să-i urmărim succesivele etape ale bătăliei sale eroice cu rezistența formelor artistice. Se desprinde din această culegere sensul simbolic al unei cariere poetice, care după o serie de înfrângeri a înregistrat însfârșit și marea izbândă. Instrucțiv și prețios e faptul că aceasta s'a produs numai în clipa când părăsind meșteagurile împărăției străine poetul a ancorat în solul românesc. Căci parcurgând antologia de față trăiești câteva din caracteristicile poeziei moderniste: imagism și sonoritate esteroară și cântată:

O, țara, undevă, a basmelor arabe!
 Îmbătrânesc piloșii călând în astrolabe.
 Golconda, undevă, Formoza, dorm sub stele...
 E greu în inimi dorul și ancorele-s grele.
 Răsarc, undevă, Ofirul, — ce departe...
 Sunt morți conquistadorii, galerele sunt sparte

Nu e însă mai puțin adevărat că întâlnești totdeauna trăsături încheigate măestrit, incorporări definitive ale ideii, acele sublinieri specifice poetului cari prind într-un gest sau imagine o întregă stare de suflet. Citiți „*Bolnavei*“ un minunat poet pe motivul spiritualizării unei magdalene în fața morții și veți simți fiorul adevăratei arte. Prin aceste calități, poetul anticipează oarecum asupra izbândii sale de azi.

¹⁾ Editura Petre Cămaru.

Dar mai presus de toate, volumul D-ului Ion Pillat ne sugerează însuși destinul liricii noastre contemporane, care — cel puțin în parte — poate fi socotită drept o *lirică a convertirii la sensibilitatea noastră specifică*.

Rezumând o lege a istoriei literare, poezia d-ului Ion Pillat are toată semnificația unui mare program literar: o operă e cu atât mai reușită artistic și cu atât mai interesantă cu cât are mai strânse aderențe cu sufletul țărâmurii concrete al unui neam.

Tudor Damian.

N. Ploșor : Cœur — Povești Oltenești.

Izvorul folcloric regional se poate în largă măsură folosi ca temeinică realizare literară. Creangă în minunatele sale povești și amintiri din copilărie a dovedit-o cu prisosință. Pe acelaș drum s'a îndreptat D-ul N. Ploșor și ne-a redat încă o neîndoieală dovedă a acestui adevăr, în volumul de povești oltenești: *Cœur*.

Intr'o atmosferă de prea autentică păstrare a coloraturii populare, vocabularul folosit pare uneori prea încărcat de provincialisme și expresii locale.

Cœur aduce însă o destul de merituasă realizare care ne face să nădăjduim și în alte comori culese în suișul aceluiași drum.

N. Cerbulescu și N. Oancea : Cântece patriotice și populare

Cântecul este mijlocul cel mai prielnic pentru exteriorizarea simțirii, de aceea cântecurile din popor fiind inconștient cultivate s'au strecurat decenii și veacuri, alcătuind comoara de simțiri și legende păstrate și trecute din generație în generație, pecefluind astfel specificul național al fiecărui popor.

De însemnătatea corurilor școlare, ostășești și sătești, întocmite după bună rânduială s'au incredințat încă de mult, toți acci ce au cercat că le organizeze, mai ales acci cărturari ai satelor — învățători ori profeți — care cu multă trudă caută să înființeze asemenea coruri în satele lor. În privința aceasta Bănătenii sunt acci care s'au vrednicit încă de multă vreme și care azi stau în frunte. Aproape nu se află sat în Banat care să nu-și aibe corul său, aci corul satului e devenit o nevoe.

Pentru realizarea acestor coruri însă, nevoia manualelor era una din cele mai simțite. Cu greu se putea întocmi un repertoriu, cu greu și răslet se putea găsi muzica. D-ul Căpitan N. Cerbulescu și prof. N. Oancea au înțeles această nevoe și într'o îngrijită editură au publicat 50 de cântece patriotice și populare, punând astfel la îndemâna școlii, armatei și a corurilor sătești o lucrare de mult așteptată.

M. Ciușită

Scrisul Românesc (Anul I, No. 4)

Aflăm că publicația literară olteană ce findea la acelaș nivel cu „Viața Românească”, și-ar fi încetat apariția. Ori care ar fi cauzele nu putem decât regreta.

Din acest nr. reținem procesul făcut d-ului Eugen Lovinescu, autorul acelei personaliste și neobiective „Istoria a literaturii române contemporane, de către d-ul D. Tomescu întemciat

DATINA

fiind pe serioase argumente de estetică, istorie literară și mai ales pe o dialectică ce nu pierde, o clipă, din vedere *realitățile*, în cazul nostru evidenta aderență a literaturii la societate.

De-asemeni ar fi multe de spus asupra adevărilor articolului d-lui Cezar Petrescu: „Scriitorii și călătoriile”, în care arată cât de necesare sunt călătoriile în țară sau străinătate pentru experiența de viață a scriitorilor ce prin contact cu lumea externă și-ar limpezi propriile conținuturi sufletești. Printre justele observații ce subscrie, am poposit în marginea aceleia care constată existența unui *provincialism al Capitalei inferior* prin aroganța lui celui din provincie. Se cuprinde în acest caracter un fel îngust de a privi mișcarea noastră literară în perspectiva cenaclului sau cafenelei literare, ale cărei discuții și jalnice intrigi trec apoi în coloanele așa ziselor reviste populare de literatură editate de marile cotidiene.

Ramuri

(Anul XXII, No. 3)

Vântul de primenire primăvărată a periodicelor noastre literare, s'a abătut și peste „Ramuri”, care apare în serie nouă aducând colaborări cunoscute mișcării noastre literare.

D-l Radu Dragnea dovedește a fi un remarcabil spirit critic. Într'un studiu asupra „Ciuleandrăi” lui Liviu Rebreanu însăilează o serie de bune observații. Ideea susținută de d-sa e că din cele două direcții ale romanului lui Rebreanu „Ion” și „Pădurea spânzuraților” — drumul ce ar fi mai rodnic de urmat ar înclina către „Pădurea spânzuraților”, din a cărei linie se desprinde „Ciuleandra”. Motivarea se face prin formula artistică a realizmului pe care d-l R. Dragnea îl preferă și care se realizează, în parte, cu ultimul roman al scriitorului.

În ce ne privește, nu împărtășim această opinie. Și ne întemeiem nu pe considerațiuni de formule artistice, ci pe *temele* pentru cari romancierul a arătat preferințe găsiindu-le adecvata plasticizare artistică. În discuțiile noastre estetice, credem că se ignorează prea mult influența materialelor asupra formelor. Socotim că posibilitățile talentului nu sunt infinite, ci se localizează în anumite limite vizând teme pentru cari se potrivește talentul. Așa de pildă socotim pe „Ion” ca pe o creație excepțională tocmai pentru că în această operă s'a realizat consonanța dintre materialul social și puterile artistice ale lui Rebreanu. Și deaceia „Ciuleandra” ni se pare o evadare din linia ce circumscrie posibilitățile scriitorului. De altfel și d-l R. Dragnea observă că acest din urmă roman e cam logicște și artificial construit.

Drumul lui Rebreanu îl socotim așa dar cel arătat definitiv de „Ion” pe care de altfel romancierul îl va continua prezentând — poate — câteva din figurile marelui roman obiectiv al fărâimii primitive și fanatice în noile împrejurări sociale de după războiu. (Vezi fragmentul publicat în „Universul Literar” acum două luni). Fiindcă d-l Rebreanu e maestru în romanul social și nu în cel psihologic.

Indiferent de deosebirea de vederi, în d-l R. Dragnea vedem pe un făgăduitor critic de „idei” căruia îi dorim însă și o mai mare îngrijire a formei.

D. Gerariu

Revista de filosofie

(Vol. VIII, No. 1 Ianuarie-Martie)

Organul societății rămâne de filosofie de sub direcția d-lui prof. C. Rădulescu-Motru apare în serie nouă și cu vestmânt întinerit merit să atragă mai multă simpatie ca până acum. Cuprinsul greu de studii și însemnări de cugetare prețioasă.

C. Siegel expune „Directive pentru o estetică nouă“ preocupat de gândul fundamentării științifice a esteticii, disciplină multă preferată în noua noastră mișcare teoretică. Studiul se caracterizează prin vederi mature și valoroase ce trebuie reținute.

O serioasă contribuție pentru cunoașterea dificilei filosofii fenomenologice a lui Edmund Husserl ne dăruiește d-l N. Bagdasar, a cărui activitate filosofică se anunță rodnică. Strâns argumentat și concentrat până la esență studiul d-lui Tudor Vianu despre „Arta și jocul“. În scriitorul acesta am prețuit totdeauna pe unul din cei mai autentici reprezentanți ai gândirii noastre filosofice din tânăra generație de profesori. Așteptăm din partea-i soluții originale pentru multe probleme ale esteticii generale.

D-l C. Rădulescu-Motru, publică o comunicare ținută la Academia Română despre „Propaganda culturală și politică“, în care vechiul luptător împotriva politicianismului român scrie adevăruri temeinice pentru vânturătorii nedisciplinați în gândire ai ofensivei culturale. Reținem în special ideea unei enciclopedii românești așa cum n'avem încă ca să servească drept izvor celor ce fac propagandă culturală.

Cugetul liber.

(No. 4 Februarie—Martie 1923)

Obiectivitatea noastră ne îndeamnă să înregistrăm apariția acestei „reviste de stânga“ așa cum singură se definește. Dacă-i vom cita colaboratorii — d-nii H. Barbusse, E. Relgis, Ion Pas, Enric Furtună, Lotar Rădăceanu — cititorii vor înțelege caracterul incendiar al acestui organ literar-cultural al umanitarismului, socialismului extremist sau comunismului.

Parcurgând paginile acestui număr nu se poate să nu încerci un sentiment de sănătoasă repulsiu pentru aparentă naivitate ideologică în transparența căreia vezi atât de ușor tendința de tulburare a minților. Și afară de poezia lui A. Dominic: „In umbra Domnului“ cu câteva calități apreciable și de articolul ideologului Lotar Rădăceanu în care autorul constată o criză în dezvoltarea talentului lui Rebreanu prin faptul părăsirii romanului social și abordării celui psihologic, revista nu prezintă nici-o valoare serioasă. Fiindcă nu poate fi considerată ca atare „poezia“ d-lui C. Pajură, intitulată „Trei nostalgii“ a cărei singură calitate stă în sublima sinceritate a autorului ce mărturisește că „cerul minții“ îi „e opac“.

Transilvania.

Organul societății culturale „Astra“ în al 59-lea an de existență apare la Sibiu în noua direcție a lui I. Agârbiceanu. E de prisos să mai repetăm și noi că s'a făcut o potrivită alegere în persoana autorului „Luceafărului“.

Revista are un caracter de propagandă cultural-națională și morală. Infățișează un pas înainte pe drumul trecutului ei.

Sinteza

Revistele Bucureștilor se pot împărți în două grupe: una formată de publicațiile ce apar ca să sprijine prestigiul personal al vreunui critic, interesul cultural căzând pe al doilea plan, alta cuprinzând priodice literare pline de grijă pentru problemele mari ale culturii și literaturii contemporane. Din cele din urmă face parte și „Sinteza“ ce și împlinește acum un an de activitate. Crezul revistei coincide cu al nostru. E vorba de o luptă pentru impunerea unei sinteze a formelor tehnice ale timpului și stărnirea tății cu fondul național produs al tradiției.

DATINA

Ceeace ne-a impresionat in deosebi la această revistă e freamătul entuziast de forțe tinere — independente de cenaclurile literare, — ce infiripă o atmosferă plină de făgăduințe pentru viitorul nostru literar. Remarcăm condeiul sigur pe sine și pe bogate răsursă culturale mai ales de culoare italiană al d-lui *G. Călinescu*, talentul de analist a d-lui *Aureliu Cornea* și câte odată scrisul critic al d-lui *Mircea Eliade*.

Dim. Sandu.

Studi rumeni, volume secondo, Roma.

Secțiunea română a lui „*Instituto per l'Europa orientale*“ publică semestrial la Roma câte un volum de „*Studii rumeni*“ sub direcția învățatului profesor dela universitatea din Bologna dr. *Carlo Tagliadini* un iubitor încercat al obiectelor de studii românești. Nu e vorba firește de încă o manifestare a esaltărilor romantice ale relațiilor celor două țări, ci de o muncă de cercetare științifică a raporturilor culturale italo-române sau de o informare documentată asupra istoriei sau mișcărilor noastre științifice.

Cel de-al doilea volum al acestor „*Studi rumeni*“ mărturisește metoda și programul acesta.

Eruditul și în același timp vioiul cercetător care e d-l *Ramiro Orfiz*, a cărui activitate în răspândirea în Italia a cunoștințelor temeinice despre noi a fost deseori înregistrată și comentată aci, deschide acest volum cu sfârșitul unui studiu bogat în date, adnotări, observații, ridicare de probleme și totdeauna strălucitor de culoare și viață, asupra „*Evlui mediu român*“.

Cu asemănătoare calități, într'un stil de caldă evocare dovedind înțelegerea și trăirea lucrului, d-l *Alex. Marcu* iscălește un studiu în continuare despre „*V. Alexandri și Italia*“. Iubirea de cea mai pură culoare romantică a lui Alecsandri pentru sărmana Elena Negri, iubire purtată în cadrul potrivit al Veneției, Neapolului sau în Palermo și închisă apoi dureros în Constantinopol sub lespedea albă a unui mormânt ca și simpatia poetului pentru tot ce e italian instruieste, dar mai ales încântă. Ne îngăduim să observăm că și studiul relațiilor italiene ale lui Eminescu n'ar fi lipsit de interes, deși ar da mult mai puține elemente de apropiere. E de remarcat la poetul „*Lucefărului*“ cum iubirea și admirația infinită ce o păstra Italiei înainte de a se îmbolnăvi se schimbă după tratarea sa în sanatoriul de lângă Wiena într'un indiferentism sumbru. Așa se face cum nici o emoție de adâncimea simbolică omenească din sunetul Veneției nu a încercat când a văzut-o cu ochii. De asemenea totala nepăsare în fața florilor și soarelui Florenței. Il preocupă mai mult o aventură exotică având de obiect o englezoaică.

Dar să revenim la prezentarea celorlalte părți a acestor „*Studi rumeni*“, în cari *Carlo Tagliadini* semnează crudite observații de limbă în „*Postille Rumene*“, iar elevul lui V. Părvan R. *Vulpe* un amplu și clogios rezumat al operei marelui dispărut a cărui valoare a produs solidarizarea unanimă a științei europene îndurerată de pierdere prematură.

Al. Dima.

Victor Orendi-Hommenau:

Literatur und Volkskunst der Rumänen.

Literatura și arta populară la Români / Timișoara 1923.

Intr'o broșură apărută de curând sub titlul de mai sus și închinată M. S. Regina-Văduvă Maria, d. *Victor Orendi-Hommenau*, cunoscut literat și publicist german, face laudabila încercare de-a iniția în tainile literaturii și artei românești cercurile culturale de la noi și de aiura pentru care acestea sunt încă „terra ignota“. Incercarea aceasta,

deși nu nouă, merită totuși a fi relevată, ca fiind chemată, împreună cu altele de aceeași natură a risipi anumite păreri greșite ce circulă cu privire la manifestările culturalo-artifice ale poporului nostru contribuind să fie privite sub adevărata lor lumină și apreciate la justa lor valoare.

Într-o admirabilă frescă, autorul, fără a se ține de ordinea strict cronologică, face să se perinde pe dinaintea noastră întreagă pleiadă a scriitorilor noștri ilustrând perioada de timp ce se întinde de la începutul secolului trecut și până în zilele noastre.

Plecând de la ideea justificată că forțele vii ale artei și literaturii noastre se găsesc în cutele adânci ale sufletului popular, „*înfrățit cu natura și divinitatea*”, „cu codrii ca și cu izvoarele” străbătând glia strămoșească și formând sursele adevărate de inspirație pentru nenumăratele noastre cântece, scriitorul începe seria traducerilor destinate a corobora părerea sa cu aceia a unei „doine” pe care reușește a o reda cu tot farmecul și savoarea originalului. Urmează într-o înșiruire strălucită, „*Somnoroase pășă-rele*”, „*Revedere*” de M. Eminescu, „*Sfârșit de toamnă*” de V. Alexandri, „*Cântecul Nebunului*” de H. Lecca, Ultimul inel al lanțului, mai bine zis, ultima piatră în colierul de nestimate o formează poezia „*La noi*” a lui Oct. Goga, pe care autorul o apreciază, cu drept cuvânt ca o adevărată perla a literaturii mondiale și alături de aceasta „*Seara*” de același autor.

Traducerile sunt în general reușite, apropiindu-se considerabil de nivelul originalului ceea ce nu s'ar putea spune despre multe versiuni anterioare, și nu putem de cât. dori sau îndemna pe autor să persevereze într'un domeniu, în care făgăduiește o recoltă așa de frumoasă.

Broșura se termină cu o scurtă privire asupra artei naționale românești, care după scriitorul german, e de origine tracic-ilirică și a ornamenticii române „*ale cărei frumuseți de compoziție și culori sunt produse la nivelul aceloră a unui popor de veche civilizație*”.

Românul, încheie autorul, are înăscut simțul ritmului și armonicii care-l ajută să găsească totdeauna nota justă. Legăturile intime ce-l unesc cu natura, pădurea, râurile, munții și câmpul îl predestinează încă din fașă pentru viața artistică.

O mențiune specială pentru cele 28 ilustrații cari împodobesc volumul și printre cari, pe lângă portretele scriitorilor noștri se află și reproduceri în port național, redând în mod excelent coloritul local.

Cărțica de față, mai ales prin intențiile bune, de care este însuflețit autorul, satisface și gusturile cele mai pretențioase și intru cât, după cum el însuși declară, ea este prefata unei antologii a scriitorilor noștri, merită toate clogiile și toată încurajarea noastră. O recomandăm deci cititorilor noștri, cunoscători ai limbei germane, cu toată căldura, convinși fiind că va contribui la o apropiere culturală între noi și germanii de la noi.

Nu putem însă a ne ascunde și oarecari regrete: bunăoară hiperbelizarea meritelor unor scriitori ca Victor Eftimiu, care e menționat ca un distins dramaturg(?)... Apoi relevarea aceluși Panait Istrati, autorul „*Kyrei Kyralina*” pe care autorul îl secotește că a devenit repede un emigrant celebru. În ce? Am întreba noi? În defăimarea țării și a neamului românesc?...

Aceste considerații ale autorului nu ne pot inspira de cât un sentiment de adânc regret.

Noi dăjduim însă că în viitoarele sale publicații, scriitorul va ști să înlăture aceste erori și folosind un riguros spirit de selecție să redca oglinda adevărată a evoluției culturalo-artifice românești.

S. Pavel

Primate la redacție:

CĂRȚI

N. Plopșor	Ceaur - povești	„Tiparnița”—Craiova
D. Gherghinescu-Vania	Drum lung - versuri	„Scris. Rom.”—Craiova
Const. Kirilescu	Criza învățăm. sec. și reforma liceului	„Cult. Naț.”—Buc.
E. Lovinescu	Critice vol. V	„Cart. Rom.”—Buc.
Vasile Băncilă	Doctrina personalism. energetic	„Cult. Rom.”—Buc.
G. Vlădescu-Albești	Simon - roman	„Tip. Rom.”—Buc.
Ion Foti	Vis și Realitate - roman	„Prop. liter.”—Buc.
Ion Pillat	Intoarcere 1908-1918 - poezii	„Catanaru”—Buc.
N. M. Condiescu	Conu Enache - nuvele	„Scris. Rom.”—Craiova
A. Calotescu-Neicu	Amintire: Guy Maupassant	„Ramuri”—Craiova
Const. Moisil	Revista Arhivelor pe 1927	București
Marin Dragnea	Dela Gange 'n Nazaret - versuri	„Cultura”—Cluj
C. Rădulescu-Motru	Reforma Școlii Secundare	București
Vasile Dobrescu	Pe plaiuri Muscelene - Versuri	Ciulnița—Muscel
Cezar Petrescu	Carnet de Vară	„Ramuri”—Craiova
Calotescu-Neicu	Amintire - Novele de Maupassant trad.	„Ramuri”—Craiova

ALMANAHUL GRAFICEI ROMÂNE PE 1928

A apărut:

A apărut:

Drum Lung

Versuri

D. Gherghinescu-Vania

„Scrisul Românesc” — Craiova

cel dintâi volum al celui dintâi colaborator în versuri
al Datinei.

Redacția și Administrația: Turnu-Severin
Strada Decebal



BCU Cluj / Central University Library Cluj

**„Ești Datină, stăpâna noastră bună,
Ne logodești cu brazda de pământ.
Ne înfrățești cu gloria străbună
Ne ești, iubito, leagăn și mormânt.”**

G. V.

TURNU-SEVERIN